

Instituut voor de nationale rekeningen

Regionale rekeningen

Methodologische herzieningen 2019
Overzicht van de voornaamste wijzigingen

Nationale Bank van België, Brussel.

Alle rechten voorbehouden.
De volledige of gedeeltelijke verveelvoudiging van deze brochure
voor educatieve en niet-commerciële doeleinden is toegestaan mits
bronvermelding.

ISSN: 0772-1102 (online)

Inhoudstafel

1. Inleiding	5
2. Methodologische revisie 2019 eigen aan de regionale rekeningen	7
2.1 Ondernemingen met vestigingen in meerdere arrondissementen	7
2.2 Bruto toegevoegde waarde van de sector van de financiële instellingen	9
3. Becijferde impact van de nationale en regionale revisies	11
3.1 Bbp en bruto toegevoegde waarde	11
3.1.1 Bruto binnenlands product	11
3.1.2 Bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen	12
3.2 Arbeidsmarktvariabelen	16
3.3 Bruto investeringen in vaste activa	18
3.4 Rekening van de huishoudens en consumptieve bestedingen per institutionele sector	19
Bijlagen	21

Regionale rekeningen

Wijzigingen in het kader van de methodologische revisie 2019

1. Inleiding

De regionale rekeningen werden aangepast aan de resultaten van de nationale rekeningen van oktober 2019¹.

In die 2019-versie van de nationale rekeningen werd, overeenkomstig de aanbevelingen van Eurostat, een methodologische revisie ("benchmark revision") doorgevoerd. Dit gebeurt in principe om de vijf jaar en maakt deel uit van de normale procedures om de nationale en regionale rekeningen te verbeteren en te vervolledigen in functie van nieuwe ontwikkelingen (o.a. productie van elektriciteit door huishoudens, online aankopen in het buitenland door huishoudens, ...). Op de website van de Bank is een brochure² beschikbaar die de aard en de impact van de belangrijkste wijzigingen toelicht. In de mate van het mogelijke en om de homogeniteit doorheen de tijd van de reeksen te verzekeren, werden de herzieningen aangebracht vanaf 1995 of, indien niet mogelijk, vanaf 2009.

Alle nationaal aangebrachte methodologische wijzigingen werden geïntegreerd in de regionale rekeningen. Daarenboven werd er ook een eigen regionale methodologische revisie doorgevoerd.

De nieuwe gereviseerde reeksen worden gefaseerd gepubliceerd. Vooreerst worden nu de [regionale resultaten](#) voor de variabelen per bedrijfstak gepubliceerd voor de periode [2015-2017/2018](#). Tegen uiterlijk midden 2020 zal de periode 2009-2014 volgen, samen met een globale bespreking van de nieuwe resultaten voor de laatste tien jaren. De periode 2003-2008 tenslotte wordt in het najaar van 2020 gepubliceerd. De regionale verdeling van de Belgische in- en uitvoer van goederen en diensten volgt per periode telkens iets later in een afzonderlijke publicatie.

Voor de rekening van de huishoudens zijn er [nieuwe reeksen](#) vanaf datajaar 1995, m.u.v. de consumptieve bestedingen en de besparingen van de gezinnen waar er – net zoals in het verleden door onvoldoende beschikbaar basismateriaal – pas vanaf 1999 reeksen beschikbaar zijn.

Deze nota heeft tot doel **inzicht te verschaffen in de wijzigingen** die aangebracht werden op zowel nationaal als regionaal vlak. Aangezien de nationale aanpassingen uitgebreid gedocumenteerd zijn bij de publicatie van de resultaten voor de Belgische economie in haar geheel wordt hierop niet in detail teruggekomen. Enkel wat nodig is voor het begrijpen van de regionale impacten wordt vermeld en voorlopig **geïllustreerd op basis van de cijfers voor het jaar 2015**. Later zullen langere reeksen volgen.

Vooreerst wordt dieper ingegaan op de methodologische revisie eigen aan de regionale rekeningen. Die slaat op de wijziging van de verdeelsleutel voor eenheden met vestigingen in meerdere arrondissementen en op de gewijzigde verdeling van de toegevoegde waarde voor de sector van de financiële instellingen (hoofdstuk 2). De becijferde impact van de nationale en regionale revisies komt aan bod in hoofdstuk 3 voor de regionaal verdeelde variabelen:

- het bruto binnenlands product en de bruto toegevoegde waarde (punt 3.1),
- de arbeidsmarktvariabelen (punt 3.2),
- de bruto-investeringen in vaste activa (punt 3.3),
- de rekening van de huishoudens en de finale consumptieve bestedingen per institutionele sector (punt 3.4).

¹ Zie de INR-publicatie "Nationale Rekeningen, Deel 2, Gedetailleerde jaarrekeningen 1995-2018". <https://www.nbb.be/doc/dq/n/dq3/histo/nndc18.pdf>
² https://www.nbb.be/doc/dq/n_method/m_rev19_n.pdf

Opmerking

De resultaten van de regionale verdeling van de nationale rekeningen 2015-2018 zijn op 4 februari 2020 aan het Wetenschappelijk comité voor de nationale rekeningen gepresenteerd.

Dit Comité heeft in de loop van het jaar 2019 de herzieningen van de gebruikte methoden voor deze regionale verdeling goedgekeurd.

Op datum van deze publicatie werden de mandaten van de leden van het comité nog niet formeel verlengd of vernieuwd door de federale regering. Als gevolg daarvan kon het Comité de resultaten van de regionale verdeling van de nationale rekeningen niet formeel goedkeuren.

2. Methodologische revisie 2019 eigen aan de regionale rekeningen

Voor de eerste keer sedert de invoering van het ESR in 2000 worden er twee belangrijke wijzigingen aangebracht aan de methode waarop de regionale verdeling van de variabelen per bedrijfstak verloopt.

De regionale opsplitsing van de variabelen van ondernemingen met vestigingen in meerdere arrondissementen wordt gewijzigd. Daarnaast wordt de regionale verdeling van de bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen van de subsectoren van de financiële instellingen (S12) verfijnd.

2.1 Ondernemingen met vestigingen in meerdere arrondissementen

Tot nu toe werden alle aggregaten uit de nationale rekeningen voor een onderneming met vestigingen in meerdere arrondissementen (MA-ondernemingen) verdeeld over de arrondissementen waar ze vestigingen heeft op basis van het aantal jobs per arrondissement op het einde van het vierde trimester volgens de RSZ.

Vanaf datajaar 2015 is er per kwartaal voor MA-ondernemingen naast het aantal jobs ook andere informatie per vestiging beschikbaar bij de RSZ, m.n. de bruto-RSZ-lonen, de patronale bijdrageverminderingen voor doelgroepen, het aantal fulltimers, het aantal parttimers, het aantal personen in hoofdberoep, het aantal gewerkte dagen door fulltimers en het aantal gewerkte uren door parttimers¹. Die bijkomende gegevens laten toe om nieuwe regionale verdeelsleutels te ontwikkelen. Ze worden in onderstaande tabel voorgesteld samen met het aggregaat waarop ze van toepassing zijn.

TABEL 1 NIEUWE REGIONALE VERDEELSLEUTELS EN TE VERDELEN AGGREGATEN

Definitie van de verdeelsleutel	Te verdelen aggregaten
'Clesal' = Lonen + Premies + opzeggingsvergoedingen + Forfaitair loon + Wachtloon (4 trimesters)	Beloning (D.1) (excl. patronale socialebijdrageverminderingen)
'Clered' = Patronale socialebijdrageverminderingen voor doelgroepen (4 trimesters)	Patronale socialebijdrageverminderingen voor doelgroepen
'Clesallot' = Clesal + Clered (4 trimesters)	Toegevoegde waarde (B.1g), Uitvoer (P6) en invoer (P7) van goederen en diensten, Bruto investeringen in vaste activa (P51)
'Cleapr' = Trimestergemiddelde aantal personen in hoofdberoep op de laatste werkdag van een trimester (5 trimesters)	Aantal loontrekkenden
'Clejour' = Aantal betaalde dagen voor werknemers met een voltijdse job (4 trimesters)	Gewerkte dagen, voltijds
'Cleheur' = Aantal betaalde uren voor werknemers met een deeltijdse job (4 trimesters)	Gewerkte uren, deeltijds

Bron: INR.

T.o.v. de tot nu toe gebruikte verdeelsleutel 'aantal jobs' vertonen de nieuwe regionale verdeelsleutels een grotere correlatie met de te verdelen variabelen (cf. bijlage, tabel 1). Ze zullen vanaf deze versie dan ook gebruikt worden om de variabelen voor multi-arrondissementale ondernemingen te verdelen. Op die manier kan ook rekening gehouden worden met eventuele loon- en arbeidsduurverschillen tussen vestigingen van eenzelfde onderneming, wat o.a. de kwaliteit van productiviteitsanalyses per geografisch gebied verbetert.

Doordat deze revisie samenvalt met de integratie van de nationale "benchmark revision" is het niet mogelijk om de afzonderlijke impact van deze methodologische wijziging in de regionale rekeningen te berekenen. Daarom werden de nieuwe verdeelsleutels **toegepast op een testjaar**, m.n. het jaar 2015 uit de februari 2018-versie van de regionale rekeningen, waarbij dus geen enkele andere methodologische wijziging in rekening gebracht werd. De impactstudie werd uitgevoerd voor volgende variabelen: de beloning van werknemers (D.1), de toegevoegde waarde (B.1g), het aantal loontrekkenden en het aantal gewerkte uren door loontrekkenden.

Per variabele is de impact van de nieuwe verdeelsleutels verschillend. De impact is tamelijk belangrijk voor de regionale verdeling van de *beloning van werknemers* en de *toegevoegde waarde*. Voor die variabelen is de weerslag op het totaalcijfer per gewest het grootst voor Brussel en bedraagt respectievelijk +2,0% en +1,8%. Dit

¹ Die gegevens zijn gedeeltelijk beschikbaar voor 2004 (enkel 4de kwartaal) en voor de periode 2005-2014 (kwartalen 2 en 4).

duidt erop dat de in Brussel gevestigde eenheden van MA-ondernemingen meer lonen en toegevoegde waarde genereren dan de in Vlaanderen en Wallonië gelegen eenheden ervan. Meerdere factoren kunnen hiervoor verantwoordelijk zijn: het effectief aantal gepresteerde uren per werknemer (volume-effect werkgelegenheid), de activiteit of functionele specialisatie per vestiging (specialisatie-effect), de werkgelegenheidssamenstelling (leeftijd, geslacht, opleidingsgraad, ...), enz. De impact op de aandelen per gewest in het rijkcijfer per variabele is echter zeer beperkt (verhoging van het aandeel van Brussel met resp. 0,3 en 0,4 %punt).

Bij het *aantal loontrekkenden* en het arbeidsvolume van loontrekkenden is het effect beperkter¹. Ook hier wordt de grootste impact genoteerd in Brussel. Hij bedraagt -0,3 % voor de loontrekkende werkgelegenheid en +0,3 % voor de gewerkte uren door loontrekkenden. Het licht negatieve impact voor het aantal loontrekkenden wijst erop dat in Brussel gelegen vestigingen van MA-ondernemingen proportioneel meer personen tewerkstellen met meerdere jobs dan in beide andere gewesten. Het opwaarts effect op het arbeidsvolume in Brussel wordt verklaard door een groter aandeel voltijdse werknemers bij Brusselse vestigingen van MA-eenheden t.o.v. beide andere gewesten. De impact op het aandeel per gewest in beide variabelen is echter verwaarloosbaar (maximaal 0,1 %punt).

TABEL 2 IMPACT VAN DE WIJZIGING VAN DE VERDEELSLEUTEL PER VARIABLE
(2015, publicatie 02-2018, mln. euro)

	Met oude verdeelsleutels	Impact herziening verdeelsleutels		Met nieuwe verdeelsleutels	Aandeel per gewest (in %)	
		in niveau	in % van het regionaal totaal		Met oude verdeelsleutels	Met nieuwe verdeelsleutels
Beloning van werknemers (D1) (mln euro)						
Brussel	39 192	769	2,0	39 961	19,0	19,3
Vlaanderen	117 256	-492	-0,4	116 764	56,8	56,5
Wallonië	49 887	-277	-0,5	49 610	24,2	24,0
Bruto toegevoegde waarde (B.1g) (mln euro)						
Brussel	66 273	1168	1,8	67 441	18,0	18,4
Vlaanderen	215 857	-664	-0,3	215 193	58,7	58,6
Wallonië	85 110	-504	-0,6	84 606	23,2	23,0
Aantal loontrekkenden (personen)						
Brussel	612 887	-2022	-0,3	610 865	16,0	15,9
Vlaanderen	2 215 224	418	0,0	2 215 642	57,8	57,8
Wallonië	1 004 636	1604	0,2	1 006 240	26,2	26,2
Arbeidsvolume (1000 uren)						
Brussel	921 780	2627	0,3	924 407	17,2	17,2
Vlaanderen	3 126 715	-2151	-0,1	3 124 564	58,2	58,1
Wallonië	1 326 038	-476	0,0	1 325 562	24,7	24,7

Bron: INR.

De grootste gevolgen van de gewijzigde verdeelsleutel zijn geconcentreerd bij een beperkt aantal bedrijfstakken. Voor de *beloning van werknemers en de toegevoegde waarde* betreft dit vooral 'transport en opslag' (HH), 'handel' (GG), 'financiële activiteiten en verzekeringen' (KK), 'telecommunicatie' (JB) en 'onderwijs' (PP). Voor het *aantal loontrekkenden* is de weerslag het grootst bij de bedrijfstakken 'openbaar bestuur en defensie' (OO), 'onderwijs' (PP) en 'financiële activiteiten en verzekeringen' (KK). Voor het *arbeidsvolume* moeten aan voorgaande lijst nog de bedrijfstakken 'handel' (GG) en 'telecommunicatie' (JB) worden toegevoegd.

De impactanalyse heeft ook aangetoond dat meer dan de helft van de totale netto-impact kan toegewezen worden aan een beperkt aantal grote multi-arondissementele eenheden, waaronder enkele grote distributiebedrijven, banken, verzekeringsmaatschappijen, overheidsbedrijven, enz.

¹ De nieuwe verdeelsleutels voor de regionale verdeling van het arbeidsvolume zullen pas geïntroduceerd worden bij de publicatie van de regionale rekeningen in februari 2021.

2.2 Bruto toegevoegde waarde van de sector van de financiële instellingen

Tot nu toe werd de totale toegevoegde waarde tegen lopende prijzen voor de financiële instellingen (sector S12) per subsector regionaal verdeeld zoals de beloning van werknemers (dus geen link met een toegevoegde waarde per aangever). Eurostat¹ catalogeert dit nu echter als een te verbeteren methode. Bovendien neemt het aandeel van de lonen in de totale toegevoegde waarde van de financiële instellingen af (van 62 % in 2003 naar 46 % in 2015) en vertoont het grote verschillen naargelang van de subsector. Een meer verfijnde verdeelsleutel, waarbij ook rekening gehouden wordt met activiteitsgebonden elementen, drong zich dus op².

Volgende nieuwe verdelingsmethoden werden ontwikkeld:

- *kredietinstellingen (S122) en verzekeringsinstellingen (S128)*:
de toegevoegde waarde wordt (vanaf datajaar 2003) opgesplitst in twee deelcomponenten:
 - de beloning van werknemers, waarvoor de regionale uitsplitsing niet wijzigt
 - en het resterend deel aan toegevoegde waarde, dat verdeeld wordt volgens een activiteitsgebonden element, m.n. de som van de ontvangen en betaalde intresten en commissies (S122) en de ontvangen premies (S128);
- *overige financiële intermediairs (S125), holdings (S127) en financiële hulpbedrijven (S126)*:
overstap naar de productie-optiek met individuele informatie per aangever over productie en intermediair verbruik (vanaf datajaar 2009; voor de periode 2003-2008 is nog verder onderzoek nodig);
- *monetaire (S123) en niet-monetaire beleggingsfondsen (S124)*:
verdeling zoals de toegevoegde waarde van de eenheden m.b.t. vermogensbeheer (S126, SUT 66C) die deze fondsen beheren;
- *centrale bank (S121) en pensioenfondsen (S129)*:
geen wijzigingen (de beloning van werknemers bedraagt er gemiddeld meer dan 90% van de totale toegevoegde waarde).

Bovenstaande **methoden** werden eveneens **getest** op de februari 2018-versie van de regionale rekeningen voor de periode 2003-2015. Hierbij werd dus geen rekening gehouden met de nieuwe verdeelsleutels voor multi-arrondissementele eenheden, noch met de elementen van de revisie 2019 van de nationale rekeningen.

De nieuwe regionale verdelingswijze leidde binnen de sector van de financiële instellingen, ceteris paribus, voor de periode 2009-2015 globaal tot een hoger aandeel van Brussel (tussen +3,2 en +7,0 %punt) en een lager aandeel van Vlaanderen (tussen -1,6 en -5,5 %punt) en Wallonië (tussen -1,4 en -3,0 %punt). Op arrondissementeel niveau – Brussel niet meegerekend – lag de impact tussen -1,4 en +0,4 %punt.

De gewijzigde verdelingsmethode van de subsectoren S124+S125+S127 had de grootste impact op de eindresultaten en dit in de drie gewesten. Daarna volgden op ruime afstand de subsectoren S126, S128 en S122 (afhankelijk van het gewest in een andere volgorde). Niettegenstaande de banken (S122) het grootste gewicht hebben binnen de financiële sector leidde de nieuwe verdelingswijze ervan niet tot de grootste wijzigingen.

De grotere verschillen tussen de oude en nieuwe verdelingsmethode voor de subsectoren S124+S125+S127 komt vooral doordat bepaalde aangevers binnen de subsector S125 ook producent zijn van indirect gemeten diensten van financiële intermediairs. Aangezien die aangevers zich vooral toeleggen op lange termijn financiering worden de ontvangen intresten (volgens de jaarrekeningenrubrieken 750 en 751) vermeerderd met de intresten opgenomen in de omzet³ gebruikt als verdeelsleutel. Hierdoor wordt een veel groter deel toegekend aan Brussel. Wel is het zo dat de productie en het intermediair verbruik volgens de administratieve bronnen ook reeds een groter aandeel toekennen aan Brussel dan volgens de verdeling van de loonmassa.

Onderstaande tabel geeft de impact van de herzieningen weer voor het jaar 2015 per A64-bedrijfstak. De relatie tussen de subsectoren binnen de financiële instellingen en de A64-bedrijfstakken is opgenomen in bijlage (tabel 2).

1 "Manual on regional accounts methods", Eurostat, 2013 edition.

2 Voor de overheidssector (S13) en de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van de huishoudens (S15) wordt de toegevoegde waarde ook verdeeld zoals de beloning van werknemers, maar daar stelt het probleem zich niet (of toch minder) omdat de lonen daar meer dan 80% uitmaken van de toegevoegde waarde.

3 En die daar geëlimineerd worden uit de productie conform de ESR-voorschriften.

TABEL 3

IMPACT VAN DE GEWIJZIGDE METHODE OP DE BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE TEGEN LOPENDE PRIJZEN
VAN DE SECTOR VAN DE FINANCIËLE INSTELLINGEN (S12) PER A64-BEDRIJFSTAK EN GEWEST

(2015, publicatie 02-2018, mln. euro)

	Vóór wijziging methode	Impact wijziging methode			Na wijziging methode	Aandeel per gewest (in %)	
		in niveau	in %	in % van S12 totaal		Vóór wijziging methode	Na wijziging methode
Financiële dienstverlening (64)							
Brussel	8 021,1	1 441,3	18,0	12,7	9 462,4	52,3	61,7
Vlaanderen	5 512,9	-898,8	-16,3	-11,3	4 614,1	35,9	30,1
Wallonië	1 803,8	-542,5	-30,1	-17,3	1 261,3	11,8	8,2
waarvan Banken (S122)							
Brussel	5 828,3	170,0	2,9	1,5	5 998,3	53,4	55,0
Vlaanderen	3 903,0	-74,6	-1,9	-0,9	3 828,4	35,8	35,1
Wallonië	1 177,8	-95,4	-8,1	-3,0	1 082,4	10,8	9,9
Verzekeringen en pensioenfondsen (65)							
Brussel	1 863,2	-28,9	-1,6	-0,3	1 834,3	62,8	61,8
Vlaanderen	781,7	32,6	4,2	0,4	814,3	26,3	27,4
Wallonië	322,1	-3,7	-1,1	-0,1	318,4	10,9	10,7
Ondersteunende activiteiten financiële diensten en verzekeringen (66)							
Brussel	1 147,0	-35,1	-3,1	-0,3	1 111,9	32,2	31,2
Vlaanderen	1 416,2	-40,2	-2,8	-0,5	1 376,0	39,8	38,6
Wallonië	999,0	75,3	7,5	2,4	1 074,3	28,0	30,2
Activiteiten van hoofdkantoren (70)							
Brussel	330,9	-10,6	-3,1	-0,1	320,3	55,9	54,1
Vlaanderen	245,8	6,3	-2,0	0,1	252,1	41,5	42,6
Wallonië	15,0	4,3	7,9	0,1	19,3	2,5	3,3
Totaal Financiële activiteiten en verzekeringen (S12 totaal)							
Brussel	11 362,2	1 366,7	12,0	12,0	12 728,9	50,6	56,7
Vlaanderen	7 956,6	-900,1	-11,3	-11,3	7 056,5	35,4	31,4
Wallonië	3 139,9	-466,6	-14,9	-14,9	2 673,3	14,0	11,9

Bron: INR.

3. Becijferde impact van de nationale en regionale revisies

In dit hoofdstuk wordt de becijferde impact van de methodologische wijzigingen gepresenteerd voor de drie gewesten en het rijk. Hierbij wordt aangetoond welk effect alle wijzigingen samen hebben per gewest en wat de invloed ervan is op het aandeel per gewest in de rijkcijfers per variabele.

De impacten worden, net zoals bij de nationale methodologische nota, geïllustreerd voor het referentiejaar 2015.

De verplaatsing van vier- à vijfduizend eenheden per jaar naar een andere sector en/of bedrijfstak in het kader van de nationale revisie heeft uiteraard een invloed op alle variabelen per bedrijfstak. De belangrijkste verplaatsing betreft de onderneming 'Infrabel' van de sector van de niet-financiële vennootschappen (S11) naar de overheid (S13) vanaf datajaar 2014. Voor meer informatie hieromtrent wordt verwezen naar de hoger vermelde brochure rond de nationale rekeningen.

Naast de periodieke revisies zijn er, zoals steeds, ook normale courante revisies (o.a. het gebruik van recentere en meer volledige versies van de basisreeksen) die de resultaten vanaf 2015 beïnvloeden en voor het jaar 2017 speelt bovendien de overstap van de voorlopige naar de definitieve methode zowel op nationaal als regionaal vlak een rol.

3.1 Bbp en bruto toegevoegde waarde

3.1.1 Bruto binnenlands product

Door de revisie 2019 werd het bbp tegen lopende prijzen voor België opwaarts bijgesteld, ten bedrage van 5,7 mld. euro in 2015. Ook voor alle gewesten resulteerde dit in een opwaartse herziening, maar die was wel belangrijker in Brussel (+4,4 mld. euro) dan in Vlaanderen (+1,1 mld. euro) en Wallonië (+0,1 mld. euro). Daardoor nam het aandeel van Brussel in het Belgische bbp toe van 18,1 tot 18,9 % ten koste van het aandeel van beide andere gewesten (-0,5 %punt voor Vlaanderen en -0,3 %punt voor Wallonië).

De revisie van het bbp per gewest vloeit volledig voort uit de revisies bij de toegevoegde waarde. Immers, het saldo van 'belastingen en subsidies op de producten en de invoer' wordt over de geografische eenheden verdeeld zoals de verdeling van de toegevoegde waarde.

TABEL 4 HERZIENING VAN HET BBP EN DE BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE
(2015, mln. euro)

	Vóór herziening (02-2019)	Herziening		Na herziening (02-2020)	Aandeel per gewest (in %)	
		in niveau	in %		Vóór herziening (02-2019)	Na herziening (02-2020)
Bruto binnenlands product (tegen lopende prijzen)						
Brussel	74 521,8	4 401,9	5,9	78 923,7	18,1	18,9
Vlaanderen	240 986,3	1 143,0	0,5	242 129,3	58,6	58,1
Wallonië	95 243,2	146,6	0,2	95 389,8	23,2	22,9
Extra-regio	258,9	-0,3	-0,1	258,6	0,1	0,1
Het Rijk	411 010,2	5 691,2	1,4	416 701,4	100,0	100,0
Bruto toegevoegde waarde, totale economie (tegen lopende prijzen)						
Brussel	66 742,8	3 961,0	5,9	70 703,8	18,1	18,9
Vlaanderen	215 830,9	1 080,4	0,5	216 911,3	58,6	58,1
Wallonië	85 301,1	153,7	0,2	85 454,8	23,2	22,9
Extra-regio	231,9	-0,2	-0,1	231,7	0,1	0,1
Het Rijk	368 106,7	5 194,9	1,4	373 301,6	100,0	100,0

Bron: INR.

3.1.2 Bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen

De belangrijkste methodologische wijzigingen in de nationale rekeningen hadden betrekking op de bestuurders van vennootschappen, de woningdiensten, de verzekeringsdiensten, de diensten van ziekenhuizen, onderzoek en ontwikkeling, de herclassificatie van verenigingen zonder winstoogmerk (test markt / niet-markt), de elektriciteitsproductie door huishoudens, de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs en de belastingen en subsidies op productie en invoer. Hierdoor wijzigden de te verdelen Rijkcijfers voor alle sectoren.

Een overzicht van de impact van de nationale revisie per gewest voor iedere wijziging afzonderlijk is niet steeds mogelijk. Dit is het geval indien de nationale aggregaten verdeeld worden op basis van meer algemene regionale verdeelsleutels ('top down'-benadering), zoals bij de toegevoegde waarde van de overheidssector (S13), de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S15) en bepaalde deelsectoren van de financiële instellingen (S12) waar de toegevoegde waarde per sector en SUT-bedrijfstak regionaal verdeeld wordt zoals de verdeling van de beloning van werknemers. Enkel voor de niet-financiële ondernemingen (S11), de huishoudens (S14) en nu ook voor bepaalde subsectoren van de financiële instellingen (S12) worden de productie en het intermediair verbruik verdeeld op basis van gedetailleerde gegevens ('bottom up'- of gemengde benadering).

Regionaal is het dan ook aangewezen om de impact van de occasionele revisie 2019 te benaderen per sector. Hierbij mag niet uit het oog verloren worden dat ook de regionaal doorgevoerde revisie m.b.t. de verdeelsleutels van de MA-eenheden (cf. supra, punt 2.1) een rol speelt. De impact hiervan kan niet worden geïsoleerd.

De belangrijkste nationale wijzigingen bij de **niet-financiële vennootschappen (S11)** betroffen onderzoek en ontwikkeling, de ziekenhuizen, de kosten van bestuurders die niet opgenomen zijn in de boekhouding van de onderneming waar de bestuurder zijn functie uitoefent, de raming van de beschutte en sociale werkplaatsen en de belastingen en subsidies op productie en invoer.

De correctie voor vergoedingen die ondernemingen betalen aan hun zelfstandige bestuurders en die niet opgenomen zijn in de kosten die in aanmerking genomen worden voor het bepalen van het intermediair verbruik volgens de brondata, is nieuw in deze versie van de rekeningen. De correctie wordt regionaal verdeeld zoals het gekende intermediair verbruik bij deze ondernemingen volgens de administratieve aggregaten. Aan de regionale verdeling van de overige elementen werden geen wijzigingen aangebracht, tenzij uiteraard de gewijzigde verdeelsleutel van de MA-eenheden binnen elke correctie.

Het zijn ook die elementen die in grote mate de globale herziening per gewest verklaren. Wel is het zo dat in alle gewesten de wijzigingen bij de resultaten bekomen op basis van de gebruikte administratieve brondata (o.a. de jaarrekeningen van ondernemingen, btw- en rsz-gegevens, structuurenquêtegegevens) het grootste gewicht hebben in de totale herziening van de bruto toegevoegde waarde, met een opwaarts effect in Brussel en een neerwaarts in Vlaanderen en vooral Wallonië. Dit komt voor een deel voort uit de verplaatsing van individuele eenheden, maar ook en vooral uit de gewijzigde verdeelsleutel voor MA-eenheden. Daarnaast hebben de courante revisies voor 2015 een groter negatief impact in Brussel dan in beide andere gewesten.

Bij de **financiële instellingen (S12)** sloegen de belangrijkste nationale methodologische aanpassingen op de raming van de levensverzekeringsdiensten en de diensten van pensioenfondsen, beide opgenomen in de A64-bedrijfstak 65 'verzekeringen en pensioenfondsen'.

Regionaal werden ook belangrijke wijzigingen aangebracht aan de regionale verdelingswijze van de toegevoegde waarde van quasi alle deelsectoren van S12, met globaal een opwaarts effect in Brussel en een neerwaarts in beide andere gewesten (cf. supra, punt 2.2).

Binnen de sector van de **huishoudens (S14)** heeft de wijziging van de verdeelsleutel voor MA-eenheden geen betekenisvolle impact omdat er hier zeer weinig MA-eenheden voorkomen.

TABEL 5

HERZIENING VAN DE BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE TEGEN LOPENDE PRIJZEN PER INSTITUTIONELE SECTOR EN GEWEST

(2015, mln. euro)

Sector	Vóór herziening (02-2019)	Herziening			Na herziening (02-2020)	Aandeel per gewest (in %)	
		in niveau	in %	in % van S1		Vóór herziening (02-2019)	Na herziening (02-2020)
Niet-financiële vennootschappen (S11)							
Brussel	32 988,6	377,9	1,1	0,6	33 366,5	14,5	14,8
Vlaanderen	146 085,8	-1 254,2	-0,9	-0,6	144 831,6	64,2	64,3
Wallonië	48 581,9	-1 465,3	-3,0	-1,7	47 116,6	21,3	20,9
Het Rijk	227 656,3	-2 341,6	-1,0	-0,6	225 314,7	100,0	100,0
Financiële instellingen (S12)							
Brussel	11 463,0	2 732,4	23,8	4,1	14 195,4	50,6	58,7
Vlaanderen	8 036,8	-831,0	-10,3	-0,4	7 205,8	35,5	29,8
Wallonië	3 153,4	-358,0	-11,4	-0,4	2 795,4	13,9	11,6
Het Rijk	22 653,2	1 543,4	6,8	0,4	24 196,6	100,0	100,0
Overheid (S13)							
Brussel	15 063,8	533,9	3,5	0,8	15 597,7	25,2	25,5
Vlaanderen	26 986,5	376,7	1,4	0,2	27 363,2	45,2	44,7
Wallonië	17 479,6	545,6	3,1	0,6	18 025,2	29,2	29,4
Extra-regio	231,9	-0,2	-0,1	-0,1	231,7	0,4	0,4
Het Rijk	59 761,8	1 456,0	2,4	0,4	61 217,8	100,0	100,0
Huishoudens (S14)							
Brussel	5 991,9	533,0	8,9	0,8	6 524,9	11,0	11,0
Vlaanderen	33 347,5	2 801,9	8,4	1,3	36 149,4	61,2	61,0
Wallonië	15 188,4	1 366,2	9,0	1,6	16 554,6	27,9	28,0
Het Rijk	54 527,8	4 701,1	8,6	1,3	59 228,9	100,0	100,0
Instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens (S15)							
Brussel	1 235,5	-216,2	-17,5	-0,3	1 019,3	35,2	30,5
Vlaanderen	1 374,3	-13,0	-0,9	0,0	1 361,3	39,2	40,7
Wallonië	897,8	65,2	7,3	0,1	963,0	25,6	28,8
Het Rijk	3 507,6	-164,0	-4,7	0,0	3 343,6	100,0	100,0
Totale economie (S1)							
Brussel	66 742,8	3 961,0	5,9	5,9	70 703,8	18,1	18,9
Vlaanderen	215 830,9	1 080,4	0,5	0,5	216 911,3	58,6	58,1
Wallonië	85 301,1	153,7	0,2	0,2	85 454,8	23,2	22,9
Extra-regio	231,9	-0,2	-0,1	-0,1	231,7	0,1	0,1
Het Rijk	368 106,7	5 194,9	1,4	1,4	373 301,6	100,0	100,0

Bron: INR.

Net zoals op het niveau van het Rijk wordt de totale revisie veroorzaakt door hoofdzakelijk vier elementen: de revisie van de bestuurdersdiensten, de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs, de woningdiensten (reële, geïmputeerde en professionele huren) en de opname van de elektriciteitsproductie door huishoudens voor eigen gebruik.

Dit laatste element is nieuw in de nationale en regionale rekeningen en is significant geworden vanaf 2009. De waarde van de autoproduktie van elektriciteit wordt enerzijds bepaald door de hoeveelheid en de prijs van de geproduceerde elektriciteit en anderzijds door de productgebonden subsidies die de huishoudens van de overheid ontvangen. Nationaal worden de ramingen uitgevoerd per gewest op basis van brongegevens verkregen bij CWAPE voor het Waalse gewest, de VREG voor het Vlaamse gewest en Brugel voor het Brusselse gewest. Die resultaten per gewest worden in de regionale rekeningen overgenomen. Voor Vlaanderen is alle nodige informatie ook beschikbaar per arrondissement. In afwachting van de gedetailleerde informatie per arrondissement binnen het Waalse gewest verloopt de verdere geografische opsplitsing proportioneel met het aantal gezinnen per arrondissement (bron Statbel).

Voor geen enkel van de overige, reeds bestaande, gereviseerde items werd de regionale verdeelsleutel gewijzigd.

Niettegenstaande de aandelen per gewest voor en na revisie quasi niet wijzigden, hadden de herzieningen van enerzijds de bestuurders en anderzijds de autoproductie van elektriciteit een totaal ander impact per gewest. De opwaartse herziening van de toegevoegde waarde van de bestuurders had in Brussel een veel groter opwaarts effect dan in beide andere gewesten doordat het gewicht van deze bedrijfstak in de totale toegevoegde waarde in Brussel veel hoger ligt dan in beide andere gewesten. De toevoeging van de autoproductie van elektriciteit had een groter impact in Wallonië omdat het aandeel van die bedrijfstak in de totale toegevoegde waarde daar hoger ligt dan in beide andere gewesten.

De regionale verdeling van de toegevoegde waarde van de **overheid (S13)** en de **instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S15)** gebeurt per SUT-bedrijfstak top-down op basis van de beloning van werknemers per arrondissement. Voor S13 gebeurt de verdeling bovendien per subsector. Aan die werkwijze is niets veranderd. Wel wijzigde de regionale verdeling van de beloning van werknemers (cf. infra, punt 3.2).

Binnen de sector van de overheid is vooral de verplaatsing van de onderneming Infrabel van de sector van de niet-financiële vennootschappen (S11) naar die van de overheid (S13) verantwoordelijk voor de gewijzigde aandelen per gewest. Het aandeel van Brussel en Wallonië in de toegevoegde waarde van Infrabel ligt hoger dan dat in de totale toegevoegde waarde vóór revisie.

De relatief grote revisies bij de sector van de IZW"s (S15) vloeien vooral voort uit een sterk gewijzigde populatie ten gevolge van de herclassificatie van heel wat IZW"s.

TABEL 6 HERZIENING VAN DE BRUTO TOEGEVOEGDE WAARDE TEGEN LOPENDE PRIJZEN PER A10-BEDRIJFSTAK
(2015, mln. euro)

A10-bedrijfstak	Vóór herziening (02-2019)	Herziening			Na herziening (02-2020)	Aandeel per gewest (in %)	
		in niveau	in %	in % van totaal per gewest		Vóór herziening (02-2019)	Na herziening (02-2020)
Landbouw, bosbouw en visserij							
Brussel	16,8	-0,3	-1,8	0,0	16,5	0,6	0,6
Vlaanderen	2 120,4	-8,0	-0,4	0,0	2 112,4	73,8	73,9
Wallonië	735,4	-4,0	-0,5	0,0	731,4	25,6	25,6
Het Rijk	2 872,6	-12,3	-0,4	0,0	2 860,3	100,0	100,0
Verwerkende, extractieve en overige nijverheid							
Brussel	4 144,0	354,4	8,6	0,5	4 498,4	6,7	7,2
Vlaanderen	42 537,0	407,5	1,0	0,2	42 944,5	69,1	68,5
Wallonië	14 903,3	324,5	2,2	0,4	15 227,8	24,2	24,3
Het Rijk	61 584,3	1 086,4	1,8	0,3	62 670,7	100,0	100,0
Bouwnijverheid							
Brussel	1 743,1	-79,1	-4,5	-0,1	1 664,0	8,9	8,6
Vlaanderen	13 260,6	-246,0	-1,9	-0,1	13 014,6	67,4	67,5
Wallonië	4 678,3	-62,9	-1,3	-0,1	4 615,4	23,8	23,9
Het Rijk	19 682,0	-388,0	-2,0	-0,1	19 294,0	100,0	100,0
Groot- en detailhandel, vervoer, hotels en restaurants							
Brussel	10 850,7	600,7	5,5	0,9	11 451,4	15,0	15,7
Vlaanderen	46 285,1	61,6	0,1	0,0	46 346,7	63,9	63,6
Wallonië	15 292,7	-204,8	-1,3	-0,2	15 087,9	21,1	20,7
Het Rijk	72 428,5	457,5	0,6	0,1	72 886,0	100,0	100,0
Informatie en communicatie							
Brussel	5 042,8	310,2	6,2	0,5	5 353,0	33,2	35,0
Vlaanderen	8 007,2	-72,5	-0,9	0,0	7 934,7	52,7	51,8
Wallonië	2 146,4	-119,9	-5,6	-0,1	2 026,5	14,1	13,2
Het Rijk	15 196,4	117,8	0,8	0,0	15 314,2	100,0	100,0
Financiële activiteiten en verzekeringen							
Brussel	11 137,7	2 732,3	24,5	4,1	13 870,0	50,2	58,5
Vlaanderen	7 862,0	-843,5	-10,7	-0,4	7 018,5	35,5	29,6
Wallonië	3 167,9	-366,4	-11,6	-0,4	2 801,5	14,3	11,8
Het Rijk	22 167,6	1 522,4	6,9	0,4	23 690,0	100,0	100,0
Exploitatie van en handel in onroerend goed							
Brussel	4 771,1	274,7	5,8	0,4	5 045,8	15,0	14,9
Vlaanderen	18 587,3	1 118,8	6,0	0,5	19 706,1	58,3	58,3
Wallonië	8 533,2	536,2	6,3	0,6	9 069,4	26,8	26,8
Het Rijk	31 891,6	1 929,7	6,1	0,5	33 821,3	100,0	100,0
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten; administratieve en ondersteunende diensten							
Brussel	9 842,8	269,5	2,7	0,4	10 112,3	18,9	18,6
Vlaanderen	32 431,7	1 553,6	4,8	0,7	33 985,3	62,3	62,7
Wallonië	9 822,2	303,9	3,1	0,4	10 126,1	18,9	18,7
Het Rijk	52 096,7	2 127,0	4,1	0,6	54 223,7	100,0	100,0
Overheid, defensie, onderwijs, gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening							
Brussel	16 642,9	-157,0	-0,9	-0,2	16 485,9	20,3	20,4
Vlaanderen	40 772,4	-652,1	-1,6	-0,3	40 120,3	49,8	49,6
Wallonië	24 213,8	-156,9	-0,6	-0,2	24 056,9	29,6	29,7
Extra-region	231,9	-0,2	-0,1	-0,1	231,7	0,3	0,3
Het Rijk	81 861,0	-966,2	-1,2	-0,3	80 894,8	100,0	100,0
Overige diensten							
Brussel	2 550,9	-344,4	-13,5	-0,5	2 206,5	30,6	28,9
Vlaanderen	3 967,2	-239,0	-6,0	-0,1	3 728,2	47,6	48,8
Wallonië	1 807,9	-96,0	-5,3	-0,1	1 711,9	21,7	22,4
Het Rijk	8 326,0	-679,4	-8,2	-0,2	7 646,6	100,0	100,0
Totaal							
Brussel	66 742,8	3 961,0	5,9	5,9	70 703,8	18,1	18,9
Vlaanderen	215 830,9	1 080,4	0,5	0,5	216 911,3	58,6	58,1
Wallonië	85 301,1	153,7	0,2	0,2	85 454,8	23,2	22,9
Extra-regio	231,9	-0,2	-0,1	-0,1	231,7	0,1	0,1
Het Rijk	368 106,7	5 194,9	1,4	1,4	373 301,6	100,0	100,0

Bron: INR.

3.2 Arbeidsmarktvariabelen

Ook de arbeidsmarktvariabelen werden beïnvloed door zowel de regionale als de nationale revisie.

TABEL 7 HERZIENING VAN DE ARBEIDSMARKTVARIABLEN
(2015)

	Vóór herziening (02-2019)	Herziening		Na herziening (02-2020)	Aandeel per gewest (in %)	
		in niveau	in %		Vóór herziening (02-2019)	Na herziening (02-2020)
Totale werkgelegenheid (personen)						
Brussel	690 792	1 342	0,2	692 134	15,0	15,0
Vlaanderen	2 680 402	8 936	0,3	2 689 338	58,3	58,2
Wallonië	1 226 903	6 391	0,5	1 233 294	26,7	26,7
Extra-regio	2 569	9	0,4	2 578	0,1	0,1
Het Rijk	4 600 666	16 678	0,4	4 617 344	100,0	100,0
Aantal loontrekkenden (personen)						
Brussel	612 963	1 212	0,2	614 175	16,0	15,9
Vlaanderen	2 215 195	8 465	0,4	2 223 660	57,8	57,7
Wallonië	1 004 811	5 865	0,6	1 010 676	26,2	26,2
Extra-region	2 569	9	0,4	2 578	0,1	0,1
Het Rijk	3 835 538	15 551	0,4	3 851 089	100,0	100,0
Aantal zelfstandigen (personen)						
Brussel	77 829	130	0,2	77 959	10,2	10,2
Vlaanderen	465 207	471	0,1	465 678	60,8	60,8
Wallonië	222 092	526	0,2	222 618	29,0	29,1
Het Rijk	765 128	1 127	0,1	766 255	100,0	100,0
Totaal arbeidsvolume (1000 uren)						
Brussel	1 046 800	12 170	1,2	1 059 731	14,7	14,6
Vlaanderen	4 182 460	97 307	2,3	4 286 701	58,8	58,9
Wallonië	1 883 930	47 543	2,5	1 923 778	26,5	26,4
Extra-regio	4 213	-65	-1,5	4 148	0,1	0,1
Het Rijk	7 117 402	156 956	2,2	7 274 357	100,0	100,0
Gewerkte uren door loontrekkenden (1000 uren)						
Brussel	894 981	2 218	0,2	897 198	16,4	16,3
Vlaanderen	3 162 405	34 665	1,1	3 197 070	58,0	58,0
Wallonië	1 395 474	16 459	1,2	1 411 934	25,6	25,6
Extra-region	4 213	-65	-1,5	4 148	0,1	0,1
Het Rijk	5 457 073	53 277	1,0	5 510 349	100,0	100,0
Gewerkte uren door zelfstandigen (1000 uren)						
Brussel	151 819	9 953	6,6	162 533	9,1	9,2
Vlaanderen	1 020 054	62 643	6,1	1 089 631	61,4	61,8
Wallonië	488 456	31 083	6,4	511 844	29,4	29,0
Het Rijk	1 660 329	103 679	6,2	1 764 008	100,0	100,0
Beloning van werknemers (mln. euro)						
Brussel	39 220,2	974,6	2,5	40 194,8	19,0	19,3
Vlaanderen	117 274,5	471,9	0,4	117 746,4	56,8	56,6
Wallonië	49 858,0	121,2	0,2	49 979,2	24,1	24,0
Extra-regio	207,5	0,0	0,0	207,5	0,1	0,1
Het Rijk	206 560,2	1 567,7	0,8	208 127,9	100,0	100,0
waarvan impact herziening verdeelsleutels multi-arrondissementale eenheden						
Brussel		780,7	2,0			
Vlaanderen		-386,2	-0,3			
Wallonië		-394,6	-0,8			
Extra-regio			0,0			
Het Rijk		0,0	0,0			

Bron: INR.

De eigenlijke regionale verdelingswijze van de nationaal gereviseerde items veranderde niet. Zowel het zwartwerk als de correcties voor dubbeltellingen worden verder per bedrijfstak verdeeld zoals de gekende beloning, de loontrekkende werkgelegenheid of de gewerkte uren. Het enige element dat regionaal wijzigde was de verdeelsleutel voor ondernemingen met vestigingen in meerdere arrondissementen.

De opwaartse revisie van het *aantal werkzame personen* is voor het Rijk vooral het gevolg van de opwaartse herziening van het aantal loontrekkenden. Ook voor de gewesten is dit het geval. De iets kleinere revisie voor Brussel is vooral te wijten aan de wijziging van de verdeelsleutel voor multi-arrondissementele ondernemingen (cf. supra, punt 2.1).

Voor de raming van het arbeidsvolume van loontrekkenden werd momenteel nog verder het aantal jobs per vestiging gebruikt. In de volgende versie van de regionale rekeningen (in februari 2021) zal ook in dit dossier per gebruikte variabele een aangepaste verdeelsleutel gebruikt worden. De beperktere opwaartse revisie in Brussel spruit voort uit de beperktere herziening van het aantal loontrekkenden (nationaal en regionaal) en de herziening van de gewerkte uren per loontrekkende per sector/SUT-bedrijfstak op nationaal niveau (o.a. binnen de overheidssector).

De sterkere opwaartse revisie van de beloning van werknemers in Brussel is vooral toe te schrijven aan de gewijzigde MA-verdeelsleutel¹. Zoals reeds tot uiting kwam in de testversie (cf. supra, punt 2.1) is de impact ervan opwaarts voor Brussel en neerwaarts voor beide andere gewesten. De rest van de revisie is vooral te wijten aan de gewijzigde rijkcijfers voor de beloning in het kader van zwartwerk.

¹ Dit is de enige variabele waarvoor het effect van de gewijzigde verdeelsleutel voor MA-eenheden voor het jaar 2015 kon worden geïsoleerd.

3.3 Bruto investeringen in vaste activa

De 4 belangrijkste methodologische wijzigingen die **nationaal** doorgevoerd werden betreffen de raming van de investeringen door kmo's, de investeringen in onderzoek en ontwikkeling, het in rekening brengen van de registratierechten en notariskosten bij de eigendomsoverdracht van gronden en gebouwen en de overheidsinvesteringen.

De gewijzigde raming van de investeringen door kmo's kon **regionaal** volledig overgenomen worden. Ook de investeringen in onderzoek en ontwikkeling zijn volledig gekend per onderneming. De registratierechten bij de eigendomsoverdracht van gronden en gebouwen is gekend per gewest en werd nu ook toegevoegd aan de regionale verdeelsleutel. De verdeling ervan naar arrondissementen toe gebeurt proportioneel met de verkopen op de secundaire markt per arrondissement binnen een gewest (bron Statbel). De wijzigingen bij de overheidsinvesteringen wijzigden de regionale verdelingswijze niet.

Regionaal wordt het grootste deel van de herzieningen eveneens verklaard door bovenvermelde elementen waaraan uiteraard ook de gewijzigde verdeelsleutel voor eenheden met vestigingen in meerdere arrondissementen moet worden toegevoegd. (cf. supra, punt 2.1).

De sterk verschillende impact van de revisies per gewest wordt vooral veroorzaakt door de gewijzigde MA-verdeelsleutel en de toevoeging van de registratierechten aan de sleutel ter verdeling van de investeringen in woongebouwen. Het aandeel van Brussel in de registratierechten (en dus in de verkopen op de secundaire markt) ligt heel wat hoger dan haar aandeel in de investeringen in nieuwe woningen.

TABEL 8 HERZIENING VAN DE INVESTERINGEN IN VASTE ACTIVA TEGEN LOPENDE PRIJZEN
(2015, mln. euro)

	Vóór herziening (02-2019)	Herziening		Na herziening (02-2020)	Aandeel per gewest (in %)	
		in niveau	in %		Vóór herziening (02-2019)	Na herziening (02-2020)
Bruto investeringen in vaste activa						
Brussel	13 475,3	508,4	3,8	13 983,7	14,2	14,6
Vlaanderen	56 502,2	593,1	1,0	57 095,3	59,5	59,7
Wallonië	24 974,7	-397,8	-1,6	24 576,9	26,3	25,7
Extra-regio	28,0	3,9	13,9	31,9	0,0	0,0
Het Rijk	94 980,2	707,6	0,7	95 687,8	100,0	100,0

Bron: INR.

3.4 Rekening van de huishoudens en finale consumptieve bestedingen per institutionele sector

Nationaal werden heel wat transacties m.b.t. de middelen en bestedingen van de institutionele sectoren – en dus ook van de huishoudens – gewijzigd, al dan niet voortvloeiend uit methodologische wijzigingen (o.a. het inkomen uit vermogen). Regionaal waren er quasi geen methodologische aanpassingen.

Bij de transactie-elementen m.b.t. het **primair en beschikbaar inkomen** wijzigde enkel de regionale verdeling van de door huishoudens betaalde rente op hypothecaire leningen. Tot en met datajaar 2016 worden die regionaal verdeeld op basis van de informatie over de aftrekbare intresten volgens de belastingsaangiften. Door de per gewest gewijzigde fiscale regels hieromtrent is dit geen goede bron meer. Vanaf 2017 gebeurt de regionale verdeling op basis van gegevens per arrondissement die rechtstreeks opgevraagd worden bij een representatief staal van kredietinstellingen¹. Het gebruik van de nieuwe bron geeft geen aanleiding tot een breuk in de reeks.

Bij de **finale consumptieve bestedingen van de huishoudens** daarentegen werden nationaal een aantal nieuwe elementen geïntroduceerd.

Voor het *eigen verbruik van zelf geproduceerde elektriciteit* valt de woonplaats van de consument samen met de vestigingsplaats van de producent. Die informatie is gekend per gewest (cf. supra, punt 3.1.2).

De *onlineaankopen door gezinnen bij buitenlandse websites* en het deel van de *voordelen in natura toegekend door bedrijven aan hun zelfstandige bestuurders* dat beschouwd wordt om als *privé-gebruik te worden aangewend* heeft geen invloed op de regionale verdeelsleutels. Die uitgaven worden verondersteld reeds opgenomen te zijn in de consumptieve bestedingen omdat bij de raming ervan de plaats van aankoop of de hoedanigheid van de gebruiker geen rol spelen in het gebruikte bronnenmateriaal. Enkel de te verdelen nationale totalen wijzigden dus.

Bij de **finale consumptieve bestedingen van de overheid** werden twee transacties die meerdere diensten omvatten via bijkomende informatie adequater opgesplitst op het niveau van het Rijk. Het betreft enerzijds de sociale en culturele diensten en anderzijds de interventies voor kinderopvang en ouderen en gehandicapten. De eigenlijke regionale verdeelsleutels voor ieder onderdeel wijzigden niet.

Op vraag van Eurostat werd de **extra-regio** geschrapt in de regionale rekening van de gezinnen. Er wordt nu verondersteld dat er daar geen ingezetene inwoners permanent gevestigd zijn².

Het aandeel van elk gewest in de saldi van de rekening van de gezinnen wijzigde quasi niet. De iets sterkere revisie in Brussel van het primair inkomen wordt verklaard door de wijziging in de nationale cijfers die het grootst zijn bij transacties die iets meer doorwegen in Brussel dan in beide andere gewesten.

De iets grotere herziening van de spaarquote in Wallonië spruit voort uit het feit dat het verschil in herziening van enerzijds het bruto beschikbaar inkomen en anderzijds de consumptieve bestedingen er iets verder uit elkaar ligt (1,0 %punt) dan in Brussel (0,7 %punt) en Vlaanderen (0,5 %punt).

¹ Die kredietinstellingen zijn goed voor ongeveer 90 % van de bij alle kredietinstellingen uitstaande schuldvorderingen op huishoudens.

² "Manual on regional accounts methods, 2013 edition", Eurostat, § 10.1 en 4.5.

TABEL 9 HERZIENING VAN DE BELANGRIJKSTE TRANSACTIES BINNEN DE REKENING VAN DE GEZINNEN¹
(2015, mln. euro)

	Vóór herziening (02-2019)	Herziening		Na herziening (02-2020)	Aandeel per gewest (in %)	
		in niveau	in %		Vóór herziening (02-2019)	Na herziening (02-2020)
Primair inkomen (netto)						
Brussel	25 133,5	694,6	2,8	25 828,1	9,3	9,3
Vlaanderen	169 979,9	4 103,2	2,4	174 083,0	62,8	62,8
Wallonië	75 469,9	1 615,2	2,1	77 085,2	27,9	27,8
Extra-regio	93,9	-93,9	-100,0	0,0	0,0	0,0
Het Rijk	270 677,2	6 319,1	2,3	276 996,3	100,0	100,0
Beschikbaar inkomen (netto)						
Brussel	19 960,9	678	3,4	20 638,5	9,4	9,4
Vlaanderen	130 189,6	4 587	3,5	134 776,6	61,5	61,6
Wallonië	61 323,0	2 136	3,5	63 458,5	29,0	29,0
Extra-regio	89,6	-90	-100,0	0,0	0,0	0,0
Het Rijk	211 563,1	7 311	3,5	218 873,6	100,0	100,0
Beschikbaar inkomen (bruto)						
Brussel	21 962,1	609	2,8	22 570,9	9,6	9,5
Vlaanderen	141 814,1	4 213	3,0	146 027,2	61,7	61,8
Wallonië	65 893,6	1 988	3,0	67 881,7	28,7	28,7
Extra-regio	89,6	-90	-100,0	0,0	0,0	0,0
Het Rijk	229 759,4	6 720	2,9	236 479,8	100,0	100,0
Finale consumptieve bestedingen van de huishoudens						
Brussel	20 920,3	443	2,1	21 363,4	10,2	10,2
Vlaanderen	122 545,2	3 072	2,5	125 617,3	59,8	60,0
Wallonië	61 313,7	1 233	2,0	62 546,6	29,9	29,9
Extra-regio	86,8	-87	-100,0	0,0	0,0	0,0
Het Rijk	204 866,0	4 661	2,3	209 527,3	100,0	100,0
Alternatief beschikbaar inkomen (bruto)						
Brussel	29 303,2	394	1,3	29 697,6	9,8	9,8
Vlaanderen	181 335,0	3 237	1,8	184 572,0	60,6	60,7
Wallonië	88 277,3	1 546	1,8	89 822,8	29,5	29,5
Extra-regio	89,6	-90	-100,0	0,0	0,0	0,0
Het Rijk	299 005,1	5 087	1,7	304 092,4	100,0	100,0
Bruto besparingen						
Brussel	1 306,6	200	15,3	1 506,7	4,7	5,0
Vlaanderen	21 093,4	1 377	6,5	22 470,5	76,3	74,7
Wallonië	5 246,6	841	16,0	6 087,9	19,0	20,2
Extra-regio	2,8	-3	-100,0	0,0	0,0	0,0
Het Rijk	27 649,4	2 416	8,7	30 065,2	100,0	100,0
Bruto spaarquote (in %)		(in %punt)				
Brussel	5,9	0,7		6,6		
Vlaanderen	14,7	0,5		15,2		
Wallonië	7,9	1,0		8,9		
Extra-regio	3,2	-3,2				
Het Rijk	11,9	0,7		12,5		

Bron: INR.

- ¹ Het bruto beschikbaar inkomen is het netto beschikbaar inkomen vermeerderd met het verbruik van vaste activa.
Het alternatief beschikbaar inkomen is het beschikbaar inkomen waaraan de sociale overdrachten in natura waarvan de huishoudens genieten, toegevoegd worden. Dit concept is vooral belangrijk bij internationale vergelijkingen.
De besparingen worden bekomen door het beschikbaar inkomen te verminderen met de consumptieve bestedingen van de huishoudens en te vermeerderen met de correcties voor mutaties in pensioenrechten.

TABEL 1 CORRELATIECOËFFICIËNT (R) TUSSEN DE TE VERDELEN VARIABLEN EN DE VERDEELSLEUTELS

Te verdelen variabele	Verdeelsleutel	Oude verdeelsleutel Clema	Nieuwe verdeelsleutels (a) = clesaltot (b) = cleapr (c) = clejour et cleheur	Verschil (%punt)
Beloning (D1)		0,92	1 (a)	+8
Toegevoegde waarde (B1g)		0,70	0,82 (a)	+12
Productie (P1)		0,32	0,43 (a)	+11
Intermediair verbruik (P2)		0,21	0,32 (a)	+11
Uitvoer van goederen en diensten (P6)		0,13	0,19 (a)	+6
Uitvoer van goederen (P61)		0,11	0,16 (a)	+5
Uitvoer van diensten (P62)		0,11	0,17 (a)	+5
Invoer van goederen en diensten (P7)		0,14	0,20 (a)	+6
Invoer van goederen (P71)		0,10	0,14 (a)	+4
Invoer van diensten (P72)		0,15	0,24 (a)	+9
Bruto investeringen in vaste activa (P51)		0,25	0,33 (a)	+8
Aantal loontrekkenden		1	1 (b)	+0,02
Aantal studenten		0,3924	0,3927 (b)	+0,03
Gewerkte uren door loontrekkenden		0,99	1 (c)	+1

Bron: INR.

TABEL 2 RELATIE TUSSEN DE SUBSECTOREN VAN DE SECTOR VAN DE FINANCIËLE INSTELLINGEN (S12) EN DE SUT- EN A64-BEDRIJFSTAKKEN

Sector	SUT-bedrijfstaking	A64-bedrijfstaking
S121: Centrale bank	64A: Overige monetaire financiële instellingen	64: Financiële dienstverlening
S122: Kredietinstellingen	64A: Overige monetaire financiële instellingen	64: Financiële dienstverlening
S123: Monetaire beleggingsfondsen	64C: Monetaire en niet-monetaire beleggingsfondsen	64: Financiële dienstverlening
S124: Niet-monetaire beleggingsfondsen	64C: Monetaire en niet-monetaire beleggingsfondsen	64: Financiële dienstverlening
S125: Overige financiële intermediairs	64D: Overige financiële intermediairs	64: Financiële dienstverlening
S126: Financiële hulpbedrijven	66A: Ondersteunende activiteiten i.v.m. financiële diensten, excl. verzekeringen en pensioenfondsen	66: Ondersteunende activiteiten i.v.m. financiële diensten en verzekeringen
	66B: Ondersteunende activiteiten i.v.m. verzekeringen en pensioenfondsen	
	66C: Vermogensbeheer	
	70A: Activiteiten van hoofdkantoren	
S127: Financiële holdings	64B: Financiële holdings	64: Financiële dienstverlening
S128: Verzekeringsinstellingen	65A: Verzekeringen en pensioenfondsen	65: Verzekeringen en pensioenfondsen
S129: Pensioenfondsen	65A: Verzekeringen en pensioenfondsen	65: Verzekeringen en pensioenfondsen

Bron: INR.

Bestellingen

Op de internetsite van de Nationale Bank van België, via de rubriek "[e-service](#)", kan u een gratis e-mailabonnement nemen op deze statistische publicatie. Deze wordt u dan automatisch op de publicatiedatum via e-mail toegezonden.

Voor meer informatie

Wie meer informatie wenst over de inhoud, de methodologie, de berekeningswijze en de bronnen kan terecht bij de dienst nationale & regionale rekeningen en conjunctuur van de Nationale Bank van België.

nationalaccounts.na@nbb.be

Verantwoordelijke uitgever

Rudi Acx

Chef van het departement Algemene statistiek

Nationale Bank van België

Naamloze vennootschap

RPR Brussel - Ondernemingsnummer: 0203.201.340

Maatschappelijke zetel: de Berlaimontlaan 14 - BE-1000 Brussel

www.nbb.be

© Illustraties: Nationale Bank van België

Opmaak: NBB Algemene statistiek

Omslag: NBB AG - Prepress & Image

Gepubliceerd in februari 2020